

A21) Η ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΟ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑ ΕΥΡΩ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΥΡΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ (CASH CHANGEOVER)

Όπως αναφέρεται στο Κεφάλαιο M17 η μετάβαση στο τραπεζογραμμάτιο και κέρμα ευρώ ήταν η μεγαλύτερη νομισματική αλλαγή που έγινε στην ιστορία της ανθρωπότητας. Επόμενα ήταν από τεχνική, οργανωτική και εφοδιαστική άποψη ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα το οποίο όμως στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Αφορούσε όχι μόνο τα 12 κράτη μέλη της ευρωζώνης αλλά και τα υπερπόντια εδάφη της Γαλλίας, τα νησιά της Ισπανίας, Πορτογαλίας και της Ελλάδας και τα κρατίδια του Σαν Μαρίνο, του Βατικανού και του Μονακό. Επιπρόσθετα, ανεπίσημα το ευρώ κυκλοφορεί σαν εθνικό νόμισμα στην Ανδόρα, το Κοσσυφοπέδιο, την Ομόσπονδη Δημοκρατία του Μαυροβουνίου, στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Δυτικής Αφρικής με την οποία η Γαλλία είχε συνάψει συμφωνία για το Γαλλικό φράγκο και στην οποία μετείχαν το Μπενέν, η Μπουρκίνα-Φάσο, η Ακτή του Ελεφαντοστού, η Γουινέα-Μπισιάου, το Μάλι, ο Νίγηρας, η Σενεγάλη και το Τογκό. Μια δεύτερη συμφωνία είχε συνάψει η Γαλλία για το Γαλλικό φράγκο με την Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Κεντρικής Αφρικής στην οποία μετέχουν το Καμερούν, η Δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής, το Τσάντ, το Κονγκό, η Γουινέα-Ισημερινός και η Γκαμπόν. Οι χώρες των δύο ανωτέρω ζωνών είχαν συνδέσει το νόμισμά τους, που ήταν το φράγκο της Δυτικής Αφρικής και το φράγκο της Κεντρικής Αφρικής, με το Γαλλικό φράγκο. Μετά την εισαγωγή του ευρώ με φυσική μορφή τα νομίσματα αυτά συνδέονται με το ευρώ το οποίο θα κυριαρχήσει έστω σαν ανεπίσημο νόμισμα στις μεγάλες αυτές ζώνες της Αφρικής. Παρόμοιο καθεστώς είχαν οι πρώην Γαλλικές Κομόρες και η Δημοκρατία του Πράσινου Ακρωτηρίου-παλιά Πορτογαλική αποικία συνδεδεμένη με το Εσκούδος- που μετά την εισαγωγή του ευρώ συνδέονται με το ενιαίο νόμισμα. Με τραπεζογραμμάτια ευρώ εφοδιάσθηκαν επίσης και οι κεντρικές τράπεζες των άλλων κρατών της υφελίου για να καλύψουν τουριστικές, εμπορικές και άλλες ανάγκες των κατοίκων τους. Στα υποκεφάλαια που ακολουθούν εξετάζεται χωριστά το cash changeover συνολικά στην Ευρωζώνη και ειδικότερα στην Ελλάδα.

A21α) Η μετάβαση στην Ευρωζώνη

Στα περισσότερα κράτη της ζώνης του ευρώ ο προεφοδιασμός των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΠΙ) με κέρματα ευρώ άρχισε την 1/9/2001 και με τραπεζογραμμάτια ευρώ την 1/10/2001. Μέχρι την 31/1/2001 134 δισεκ. τραπεζ/τια ευρώ, ποσό που αναλογεί στο 50% των εθνικών νομισμάτων σε κυκλοφορία είχαν προωθηθεί στα ΠΙ. Ταυτόχρονα άρχισαν να αποσύρονται ανεπίσημα τα εθνικά νομίσματα αφού στη διάρκεια του 2001 τα κυκλοφορούντα εθνικά τραπεζογραμμάτια μειώθηκαν στο ισόποσο των 270 δισεκ. ευρώ από 380 δισεκ. ευρώ την 1/1/2001. Ο προεφοδιασμός των ΠΙ από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες έγινε χωρίς την καταβολή εγγυοδοσίας (collateral) Για το ποσό όμως των εφοδιασθέντων νομισμάτων τα ΠΙ έπρεπε να παράσχουν εγγυοδοσία μέχρι το τέλος της τελευταίας ημέρας του 2001. Με τη σειρά τους τα ΠΙ προχώρησαν στον υποπροεφοδιασμό με τραπεζογραμμάτια ευρώ από 1/10/2001 των εταιριών μεταφοράς μετρητών (cash in transit companies) των μεγάλων καταστημάτων λιανικής και των εταιριών αυτόματων μηχανών που λειτουργούν με χρήματα (vending machines). Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου 2001 έγινε ο υποπροεφοδιασμός του κοινού με συσκευασίες εξοικείωσης κερμάτων ευρώ (starter kits). Μέχρι την 31/12/2001 είχαν διατεθεί στην ευρωζώνη 150.000.000 συσκευασίες εξοικείωσης. Κέρματα ευρώ διετέθησαν επίσης στους μεγάλους λιανοπωλητές. Το Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2001 πραγματοποιήθηκε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της ζώνης του ευρώ ο εφοδιασμός των κεντρικών τραπεζών εκτός ζώνης ευρώ. Η ΕΚΤ έθεσε σαν στόχο όπως μέχρι 15/1/2002 ο κύριος όγκος των συναλλαγών να πραγματοποιείται με ευρώ.

Επίσης συνέστησε την έγκαιρη μετατροπή των ΑΤΜΣ λαμβανομένου υπόψη ότι το 70% των τραπεζογραμμάτιων διατίθεται στο κοινό μέσω των αυτόματων ταμειολογιστικών μηχανών. Την 2/1/2002 η ΕΚΤ εξέδωσε δελτίο τύπου σύμφωνα με το οποίο το 80% των ΑΤΜΣ στα 12 κράτη μέλη λειτούργησαν αμέσως με τραπ/τια ευρώ μικρής αξίας (5,10 και 20 ευρώ). Με νέο δελτίο την 3/1/2002 η ΕΚΤ πληροφορούσε ότι ικανοποιητικά εξελίχθηκε και η εισαγωγή των κερμάτων ευρώ. Ο εφοδιασμός με κέρματα ευρώ έφθασε τα 37,5 δισεκ. τεμάχια αξίας 12,4 δισεκ. ευρώ. Ο υποπροεφοδιασμός κερμάτων ανήλθε στο 10% με 20% του εφοδιασθέντος ποσού. Οσον αφορά τη μετατροπή των ΑΤΜΣ μέχρι την 14.00 ώρα της 3/1/2002 το 96% αυτών, δηλαδή 197.400 ΑΤΜΣ της Ευρωζώνης, λειτουργούσαν με ευρώ ενώ σε ορισμένες χώρες (Ελλάδα, Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Αυστρία) το ποσοστό αυτό έφθασε το 100%.

Ιδιαίτερη ζήτηση είχαν τα τραπ/τια των 5,10 και 20 ευρώ και για το λόγο σε ορισμένα κράτη μέλη παρουσιάσθηκε προσωρινά έλλειψη σε αυτές τις αξίες. Την 11/1/2002 η ΕΚΤ εξέδωσε νέο δελτίο τύπου με το οποίο εξέφρασε τη μεγάλη ικανοποίησή της για την απόλυτη επιτυχία του εγχειρήματος. Την 10/1/2002 ο όγκος των τραπ/τίων ευρώ είχε ξεπεράσει τον αντίστοιχο των εθνικών τραπ/τίων και ανήρχετο σε 650 περίπου ευρώ ανά κάτοικο. Η συνολική αξία των εθνικών τραπ/τίων σε κυκλοφορία έπεσε από 200,2 δισεκ. ευρώ την 9/1/2002 σε 190,6 δισεκ. ευρώ την 10/1/2002. Την ημερομηνία αυτή ήταν σε κυκλοφορία περίπου 8 δισεκ. τραπ/τια ευρώ ενώ η αναλογία προόδου του ευρώ (Euro Progress Ratio, EPR) ανήλθε στο 50% της συνολικής αξίας όλων των κυκλοφορούντων τραπ/τίων (ευρώ και εθνικών νομισμάτων). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμούσε την 12/1/2002 ότι εννέα στις δέκα πληρωμές σε μετρητά στην Ευρωζώνη πραγματοποιείται σε ευρώ ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη το ποσοστό ανήρχετο σε 95%. Επίσης, τρεις στις τέσσερις μηχανές πώλησης (vending machines) είχαν μετατραπεί και λειτουργούσαν με ευρώ.

Την 18/1/2002 η ΕΚΤ σε νέο δελτίου τύπου ανακοίνωνε ότι την προηγούμενη ημέρα κυκλοφορούσαν 8,1 δισεκ. τραπ/τια ευρώ, δηλαδή ποσοστό μεγαλύτερο του 90% της προβλεπόμενης ποσότητας τραπ/τιων ευρώ που ήταν αναγκαία για την αντικατάσταση των εθνικών τραπ/τίων. Η αξία των κυκλοφορούντων τραπ/τίων ευρώ ήταν 204,9 δισεκ. ευρώ ενώ η συνολική αξία των εθνικών τραπ/τίων έπεσε στα 148,7 δισεκ. ευρώ την 17/1/2002. Το EPR ανήλθε στο 58%.

Στο δελτίο τύπου της 25/1/2002 η ΕΚΤ ανέφερε ότι στις 24/1 τα τραπ/τια ευρώ σε κυκλοφορία ξεπερνούσαν τα 8,1 δισεκ. ενώ η αξία τους ανήλθε στα 213 δισεκ. ευρώ. Η συνολική αξία των εθνικών τραπ/τίων μειώθηκε στα 116 δισεκ. ευρώ. Το μερίδιο του ευρώ στη συνολική νομισματική κυκλοφορία (EPR) έφθασε το 65% έναντι 33% την 1/1/2002. Το μερίδιο αυτό αποτελεί ένδειξη του ρυθμού μετάβασης από υλικότεχνική άποψη. Επιπρόσθετα, δείχνει ότι, παρόλο που όλες σχεδόν οι συναλλαγές διενεργούνται σε ευρώ, υπάρχουν ακόμα πολλά εθνικά τραπ/τια που πρέπει να αποσυρθούν. Τα τελευταία ευρίσκονται στα χρηματοκιβώτια των πιστωτικών ιδρυμάτων ή στα χέρια ιδιωτών.

Στη Γερμανία, η οποία ήταν η μόνη χώρα στην οποία δεν υπήρξε παράλληλη κυκλοφορία (big bang), ο μεγαλύτερος όγκος των μάρκων είχε συγκεντρωθεί στην κεντρική τράπεζα την 25η Ιανουαρίου. Στις Κάτω Χώρες η παράλληλη κυκλοφορία έληξε την 28η Ιανουαρίου. Την 4η Φεβρουαρίου η ΕΚΤ δεξιώθηκε τους διεθνείς εταίρους της εκστρατείας ενημέρωσης για το ευρώ. Περίπου 3.000 εγχώριες και πολυεθνικές επιχειρήσεις όπως τράπεζες, λιανοπωλητές, τουριστικές και μεταφορικές εταιρίες, μεγάλες επιχειρήσεις και μέσα μαζικής ενημέρωσης είχαν συμμετάσχει στην εκστρατεία αυτή που στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία. Στην εκδήλωση ο Πρόεδρος της ΕΚΤ συνεχάρη τους εταίρους για την πολύτιμη συμβολή τους και προσέθεσε ότι η μετάβαση στο τραπ/τιο και κέρμα ευρώ προχώρησε σωστά και ταχύτατα και πέραν κάθε προσδοκίας. Την 9η Φεβρουαρίου έληξε η περίοδος της παράλληλης κυκλοφορίας και στην Ιρλανδία ενώ στη Γαλλία το γεγονός αυτό συνέβη τα μεσάνυχτα της 17ης Φεβρουαρίου. Στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης η περίοδος αυτή έληξε την 28/2/2002. Την ημέρα αυτή εξεδόθη νέο Δελτίο Τύπου της ΕΚΤ σύμφωνα με το οποίο την 26/2 η συνολική αξία των εθνικών τραπ/τίων μειώθηκε σε 42 δισεκ. ευρώ ενώ η συνολική αξία των τραπ/τίων ευρώ ανήλθε σε 242 δισεκ. ευρώ. Το μερίδιο του ευρώ στη συνολική νομισματική κυκλοφορία (euro progress ratio, EPR) ανήλθε στο 85,2% έναντι 33% την 1/1/2002). Είναι απίθανο το μερίδιο αυτό να ανέλθει στο μέλλον στο 100% δεδομένου ότι ένα μέρος των εθνικών τραπ/τίων έχει απωλεσθεί ή καταστραφεί ή έχει φυλαχθεί για συλλεκτικούς σκοπούς. Εξ αυτού του λόγου θα προκύψει ένα όφελος για τις κυβερνήσεις των υπολογίζεται από 0,2% έως 0,6% του ΑΕΠ. Στη δυναμικότερη οικονομία της Ευρωζώνης, τη Γερμανία, από τα μάρκα συνολικής αξίας 270 δισεκ. - εκ των οποίων 90 δισεκ. στο εξωτερικό- είχαν αποσυρθεί μάρκα αξίας 246 δισεκ. ενώ εκτιμάται ότι κέρματα

αξίας 20 δισεκ. μάρκων δεν θα επιστραφούν ποτέ στην κεντρική τράπεζα.

α) Την 15/3/2002 ο Πρόεδρος της ΕΚΤ Βιμ Ντέεζενμπερχ, σε ομιλία του στη Dutch Society of Editors-in-Chief στη Χάγη, μεταξύ άλλων έκανε ένα σύντομο απολογισμό της μετάβασης. Ανέφερε ότι: α) σύμφωνα με την τελευταία δημοσκόπηση του Ευρωβαρόμετρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πάνω από το 80% των πολιτών της Ευρωζώνης έκρινε σαν επιτυχή την εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ ενώ το 70% αυτών δήλωσε ότι αισθάνεται ευτυχές διότι το ευρώ έγινε το καινούργιο τους νόμισμα.

β) Η επιτυχία οφείλεται στην εκστρατεία πληροφόρησης του κοινού και ιδιαίτερα στη σύσταση να καταθέτουν το αντίτιμο σε ευρώ των αποσυρομένων εθνικών νομισμάτων σε τραπεζικό λογαριασμό και μάλιστα πριν από την 1/1/2002. Πράγματι, ο αριθμός των εθνικών νομισμάτων σε κυκλοφορία έπεσε κατά το ένα τρίτο μέχρι την 31/12/2001. Στο τέλος της περιόδου της παράλληλης κυκλοφορίας είχε αποσυρθεί το 90% των εθνικών νομισμάτων και το υπόλοιπο που ισοδυναμούσε με 38 δισεκ. ευρώ ήταν στα χέρια ιδιωτών ή στα θησαυροφυλάκια των τραπεζών καθ'οδόν προς τις κεντρικές τράπεζες.

γ) Ο εφοδιασμός και ο υποπροεφοδιασμός έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επιτυχία του εγχειρήματος. Πριν από την 1/1/2002 38 δισεκ. κέρματα ευρώ και 6 δισεκ. τραπεζογραμμάτια ευρώ είχαν προωθηθεί στις τράπεζες, σε επιχειρήσεις και πληθυσμούς-στόχους με αποτέλεσμα το ενιαίο νόμισμα να επικρατήσει, όπως επιδιώκετο- στο πρώτο δεκαπενθήμερο του νέου έτους. Σε αυτό συνέβαλλε και η πλήρης λειτουργία από 4/1/2002 όλων των αυτόματων ταμειολογιστικών μηχανών (ΑΤΜς) σε ευρώ λαμβανομένου υπόψη ότι το 70% των τραπ/τίων θα ετίθετο σε κυκλοφορία μέσω των ΑΤΜς, δ) ένας άλλος παράγων της επιτυχίας ήταν ότι τέθηκε σε κυκλοφορία ένας μεγάλος αριθμός τραπ/τίων ευρώ μικρής αξίας (μέχρι 20 ευρώ) στις αρχές του 2002, πράγμα που ανταποκρίνετο στις ανάγκες του κοινού. Τις πρώτες ημέρες του 2002 οι μικρές αυτές αξίες αντιστοιχούσαν στο 80% του αριθμού των τραπ/τίων και στο 40% της συνολικής αξίας.

Προηγούμενα, την 6/3/2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλλε προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (15 και 16/3/2002) τη δική της επισκόπηση για την εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ. Ανέφερε μεταξύ άλλων: α) η μετάβαση αποτελεί τη μεγαλύτερη νομισματική μεταβολή που έγινε ποτέ. Οι συμμετέχουσες χώρες παρήγαγαν 15 δισεκ. τραπ/τία και 38 δισεκ. κέρματα ευρώ και κατόπιν τα διένειμαν σε 218.000 τράπεζες και ταχυδρομικά γραφεία, 2,8 εκατομ. σημεία λιανικών πωλήσεων και 302 εκατομ. κατοίκους. Παράλληλα, έπρεπε να αποσύρουν 9 δισεκ. εθνικά τραπ/τία και 107 δισεκ. εθνικά κέρματα από την κυκλοφορία, β) η μεγάλη επιτυχία της μετάβασης οφείλεται στην επίπονη και συστηματική προετοιμασία και το συντονισμό του Ευρωσυστήματος. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν η ΕΚΤ, οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι μεγάλες εταιρίες λιανικής πώλησης, οι εταιρίες μεταφοράς χρηματικού αλλά και το κοινό με τον ενθουσιασμό που έδειξε. Ο στόχος που είχε τεθεί ότι ο μεγαλύτερος όγκος συναλλαγών να είναι σε ευρώ μέχρι 15/1/2002 υπερκεράσθηκε. Ο στόχος αυτός επετεύχθη την πρώτη εβδομάδα του 2002, γ) σημαντικά συνέβαλλε και η εκστρατεία ενημέρωσης για το ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη δαπάνησαν 321 εκατομ. ευρώ (ή 1,05 ευρώ ανά κάτοικο) στη διαφημιστική αυτή καμπάνια ενώ άλλα 80 εκατομ. ευρώ διέθεσε το Ευρωσύστημα, δ) στην όλη προσπάθεια πρέπει να προστεθεί και ο εφοδιασμός με ευρώ των χωρών εκτός ζώνης ευρώ σε παγκόσμια κλίμακα. Το Ευρωσύστημα εφοδίασε, το Δεκέμβριο του 2001, 26 κεντρικές τράπεζες ή εξειδικευμένα ιδρύματα εκτός Ευρωζώνης με 4 δισεκ. τραπ/τία ευρώ.

Στη μεταβατική περίοδο δεν εμφανίσθηκαν σοβαρές περιπτώσεις πλαστογραφιών και παραποιήσεων τραπεζογραμματίων. Ελάχιστα ήταν τα συμβάντα και κύρια αφορούσαν έγχρωμες φωτοτυπίες που εντοπίσθηκαν άμεσα. Εν τω μεταξύ από 1/1/2002 άρχισαν τη λειτουργία τους τα συστήματα κατά των παραχαράξεων των τραπ/τίων και κερμάτων ευρώ. Στην ΕΚΤ λειτουργεί η βάση πλαστών νομισμάτων (Counterfeit Currency Database, CCD) στην οποία συγκεντρώνονται όλες οι περιπτώσεις παραποιημένων ή πλαστών τραπ/τίων και κερμάτων ευρώ. Προηγούμενα το Κέντρο Ανάλυσης Παραχαράξεων (Counterfeit Analysis Centre, CAC) της ΕΚΤ αναλύει και ταξινομεί όλες τις νέες περιπτώσεις παραχαράξεων. Τα συστήματα αυτά τροφοδοτούνται από τα Εθνικά Κέντρα Ανάλυσης (National Analysis Centres) που εδρεύουν σε κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε.. Συμφωνίες έχουν συναφθεί μεταξύ της ΕΚΤ και της Europol για την ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών και μεταξύ της ΕΚΤ και της Interpol για την αποστολή στην ΕΚΤ στοιχείων παραχαράξεων που εντοπίζονται σε χώρες εκτός Ε.Ε.

A21β) Η μετάβαση ειδικότερα στην Ελλάδα

Η διαδικασία του cash changeover στην Ελλάδα ρυθμίστηκε με Νόμο, Αποφάσεις της Εθνικής Επιτροπής για το ευρώ και εγκυκλίους της Τράπεζας της Ελλάδος. Το δικαίωμα έκδοσης μεταλλικών κερμάτων ευρώ παρέμεινε στο Ελληνικό Δημόσιο αλλά η ποσότητα των προς έκδοση κερμάτων υπάγεται, όπως σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης, στην ΕΚΤ. Το Δημόσιο τυπώνει τα κέρματα ευρώ στο Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος στο οποίο επίσης τυπώνονται και τα τραπ/τια ευρώ για λογαριασμό όμως της ΕΚΤ στην οποία ανήκει το εκδοτικό προνόμιο των τραπ/τίων ευρώ. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών συστήθηκαν Επιτροπές παραλαβής και παράδοσης των αποσυρομένων κερμάτων δραχμών τα οποία στη συνέχεια αφού καταστραφούν παραδίδονται στον ΟΔΔΥ προς εκποίηση σαν πρώτη ύλη. Μετά την 28/2/2002, που λήγει η παράλληλη κυκλοφορία στην Ελλάδα, τα κέρματα δραχμών γίνονται δεκτά προς ανταλλαγή με ευρώ στην Τράπεζα της Ελλάδος και τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) μέχρι την 1/3/2004.

Τα τραπεζογραμμάτια δραχμών μετά την 28/2/2002 γίνονται δεκτά προς ανταλλαγή μόνο στην Τράπεζα της Ελλάδος μέχρι την 1/3/2012. Και στις δύο περιπτώσεις η ανταλλαγή γίνεται στο άρτιο, χωρίς δηλαδή προμήθεια. Όσον αφορά την προετοιμασία της μετάβασης ορίσθηκαν τα ακόλουθα:

- Η Τράπεζα της Ελλάδας διέθεσε από 1/9/2001 κέρματα ευρώ και από 1/10/2001 τραπεζογραμμάτια ευρώ προς τα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ) και τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (προεφοδιασμός).
- Από την ημερομηνία του προεφοδιασμού τους τα ΠΙ και τα Ελληνικά Ταχυδρομεία διέθεσαν τραπ/τια και κέρματα ευρώ προς τα υποκαταστήματα αυτών της ημεδαπής ενώ τα ΠΙ στα υποκ/τα αυτών εντός της ζώνης του ευρώ.
- Τα ΠΙ διέθεσαν περαιτέρω νομίσματα (υποπροεφοδιασμός) από 1/11/2001 κέρματα προς επιχειρήσεις της ημεδαπής και από 17/12/2001 κέρματα προς το κοινό υπό τη μορφή συσκευασιών εξοικείωσης (starter kits) β) από 14/12/2001 τραπ/τια ευρώ προς τα ΠΙ που είναι εγκατεστημένα εκτός της ζώνης του ευρώ και αποτελούν θυγατρικές ΠΙ με κύρια εγκατάσταση εντός της ζώνης του ευρώ καθώς και προς άλλα ΠΙ που δεν έχουν την έδρα ή την κεντρική τους διοίκηση εντός της ζώνης του ευρώ. Τα πρώτα ΠΙ της προηγούμενης παραγράφου μπορούσαν να διαθέσουν από 14/12/2001 τραπ/τια ευρώ σε εκτός της ζώνης του ευρώ υποκαταστήματα ή στην εκτός της ζώνης του ευρώ έδρα τους. Τα προαναφερθέντα τραπ/τια και κέρματα δεν θα ετίθεντο σε κυκλοφορία πριν από την 1/1/2002 άλλως απειλείτο πρόστιμο 10% επί του ποσού της παράβασης ή εάν το ποσό της παράβασης δεν μπορούσε να προσδιορισθεί ως εφάπαξ ποσό πρόστιμο έως 1 εκατομ. ευρώ. Στην Ελλάδα δεν σημειώθηκε κανένα κρούσμα τέτοιας παράβασης.
- Η νομοθεσία για την προστασία του νομίσματος έγινε αυστηρότερη. Το άρθρο 207 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) τροποποιήθηκε και προβλέπει για όποιον παραποιεί ή νοθεύει κέρματα ή τραπ/τια ποινή καθείρξεως τουλάχιστον 10 ετών και χρηματική ποινή ενώ σε ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών και χρηματική ποινή. Το άρθρο 208Α του ΠΚ τιμωρεί όποιον με πρόθεση κατασκευάζει, προμηθεύεται, κατέχει ή θέτει την κυκλοφορία κέρματα ή τραπ/τια με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με χρηματική ποινή. Τέλος, το τροποποιηθέν άρθρο 211 του ΠΚ τιμωρεί με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με χρηματική ποινή όποιον με σκοπό να διαπράξει εγκλήματα κατά του νομίσματος κατασκευάζει, προμηθεύεται ή κατέχει εργαλεία, αντικείμενα, προγράμματα Η/Υ, ολογράφημα ή λοιπά ουσιαστικά στοιχεία του νομίσματος.
- Διατηρήθηκε το σημερινό σύστημα της υποδιαστολής όσον αφορά τα δεκαδικά ψηφία για την απεικόνιση του ποσού σε ευρώ. Ίδια ρύθμιση ισχύει και στα λοιπά κράτη της ευρωζώνης πλην της Ιρλανδίας στην οποία πριν από τα δεκαδικά χρησιμοποιείται η τελεία.
- Η προσαρμογή των ταμειακών μηχανών των επιχειρήσεων θα γινόταν μέχρι 10/1/2002. Τελικά, δόθηκε παράταση μέχρι τέλος Ιανουαρίου με απόφαση της Εθνικής Επιτροπής για το ευρώ.
- Ορίστηκε για τα ΠΙ ειδική αργία η 31/12/2001. Οι τράπεζες ήσαν ανοικτές αλλά εκτελούσαν πράξεις που σχετίζοντο μόνο με τη μετάβαση στο ευρώ. Μετά από συμφωνία της ΟΤΟΕ με την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών παρατάθηκε για την περίοδο της παράλληλης κυκλοφορίας (1/1 έως 28/2/2002) το ωράριο συναλλαγών κατά μια ώρα ενώ κάθε υπάλληλος έλαβε εφάπαξ αποζημίωση 450 ευρώ.
- Η μετάβαση υπήρξε στην Ελλάδα απόλυτα επιτυχής. Από 1/1/2002 όλα τα ΑΤΜs λειτούργησαν σε ευρώ ενώ το διατραπεζικό σύστημα πληρωμών «ΔΙΑΣ» προσαρμόστηκε από την 2/1/2002. Μέχρι την 8/1/2002, είχαν αποσυρθεί 800 δισεκ. δραχμές, δηλαδή το 29,4% της συνολικής κυκλοφορίας δραχμών. Παράλληλα, είχαν εισαχθεί 2,3 δισεκ. ευρώ, δηλαδή το 27% της προβλεπόμενης ποσότητας εκκίνησης. Η Ελλάδα ήταν μεταξύ των πρώτων πέντε κρατών της Ευρωζώνης με την καλύτερη επίδοση στη διαδικασία της μετάβασης. Στις 30 Ιανουαρίου είχε αποσυρθεί το 30% των δραχμών ενώ το ευρώ αντιστοιχούσε στο 74% της συνολικής κυκλοφορίας (δραχμών και ευρώ). Σύμφωνα με πανελλαδική έρευνα της Metron Analysis επτά στους δέκα Έλληνες έκαναν τις συναλλαγές τους κύρια σε ευρώ, εννέα στους δέκα είχαν κάνει τουλάχιστον μια συναλλαγή στο ενιαίο νόμισμα ενώ μόνο ένας στους εκατό δεν είχε προμηθευτεί ακόμα ευρώ. Στα μέσα Φεβρουαρίου το ευρώ είχε πλήρως επικρατήσει ενώ είχε αποσυρθεί ο κύριος όγκος του εθνικού νομίσματος. Την 20/2/2002

υπολογίζετο ότι είχε αποσυρθεί το 85% του εθνικού νομίσματος, δηλαδή περίπου 2,9 τρισεκ. δραχμές. Την 1/3/2002 η Τράπεζα της Ελλάδος εξέδωσε δελτίο τύπου με την ευκαιρία της λήξης της παράλληλης κυκλοφορίας και ανέφερε τα εξής:

Μετά τη λήξη της δίμηνης περιόδου παράλληλης κυκλοφορίας της δραχμής και του ευρώ, από σήμερα, 1 Μαρτίου 2002, το ευρώ αποτελεί το μόνο νόμιμο χρήμα στη χώρα μας, όπως και στις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Η δραχμή ήταν το εθνικό μας νόμισμα κατά τα τελευταία 169 χρόνια, αλλά ήταν επίσης νόμισμα της Αθήνας και άλλων ελληνικών πόλεων στην αρχαιότητα. Στα νεότερα χρόνια πρωτοεκδόθηκε το 1833 αντικαθιστώντας τον φοίνικα, το πρώτο νόμισμα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και έκτοτε η πορεία της συνδέθηκε με την ιστορία της Ελλάδος και την εξέλιξη της οικονομίας της, τόσο σε περιόδους δημοσιονομικής και νομισματικής αναταραχής. Η δραχμή συμμετείχε στο παρελθόν σε διάφορα νομισματικά συστήματα, όπως η Λατινική Νομισματική Ένωση, ο κανόνας του χρυσού, το σύστημα σταθερών ισοτιμιών Bretton Woods και ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, που αποτελούσε προϋπόθεση για τη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση. Η εισαγωγή των τραπεζογραμμάτων και κερμάτων ευρώ και η απόσυρση των δραχμών εξελίχθηκε με απόλυτη επιτυχία. Το νέο νόμισμα έγινε γρήγορα αποδεκτό από το κοινό, όπως προκύπτει από τις πρώτες ημέρες κυκλοφορίας του. Ήδη, στο τέλος Ιανουαρίου, το μερίδιο των τραπεζογραμμάτων ευρώ στη συνολική κυκλοφορία τραπεζογραμμάτων στην Ελλάδα ανήρχετο σε 74%, ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος για τη ζώνη του ευρώ ήταν 68%. Μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου είχαν αποσυρθεί περίπου 2,7 τρισεκ. δραχμές, που αντιστοιχούν σε ποσοστό 90% των δραχμών που ήταν σε κυκλοφορία στο τέλος του 2001. Η Τράπεζα της Ελλάδος (στο κεντρικό κατάστημα και τα 27 υποκαταστήματά της) θα ανταλλάσσει, χωρίς επιβάρυνση, τραπεζογραμμάτια δραχμών με ευρώ, για ακόμη 10 έτη, δηλαδή μέχρι την 1^η Μαρτίου 2012, και κέρματα για 2 ακόμη έτη, δηλαδή μέχρι την 1^η Μαρτίου 2004. Κέρματα δραχμών θα ανταλλάσσονται για το ίδιο διάστημα και στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΥΟ). Επίσης μέχρι τις 31 Μαρτίου 2002, η Τράπεζα της Ελλάδος θα ανταλλάσσει με ευρώ, χωρίς προμήθεια, τα τραπεζογραμμάτια των εθνικών νομισμάτων των υπόλοιπων χωρών της ζώνης του ευρώ.

Μόνο ένα περιστατικό πλαστού τραπεζογραμματίου ευρώ (έγχρωμη φωτοτυπία) αναφέρθηκε στο δίμηνο της μετάβασης. Η Τράπεζα της Ελλάδος με την υπ' αριθμ. 401/9-1-2002 Εγκύκλιο έδωσε οδηγίες για τις περιπτώσεις πλαστών, παραχαραγμένων, κίβδηλων νομισμάτων και γενικά αμφιβόλου γνησιότητας τραπεζίων και κερμάτων ευρώ. Στην ΤτΕ έχει συγκροτηθεί το «Εθνικό Κέντρο Καταπολέμησης της Παραχάραξης» (NCC) το οποίο έχει την ευθύνη του συντονισμού και της παρακολούθησης της Παραχάραξης (Counterfeit Monitoring System, CMS) στη χώρα μας και αποτελεί τον συνδυαστικό κρίκο μεταξύ των εθνικών οργάνων του δικτύου (National Analysis Centre (NCC) and Coin National Analysis Centre (CNA) και των κεντρικών οργάνων της ΕΚΤ (Counterfeit Analysis Centre, CAC and counterfeit currency database, CCD). Το Εθνικό Κέντρο Ανάλυσης (ΕΚΑ) τραπεζογραμμάτων και κερμάτων στη χώρα μας έχει συγκροτηθεί στην Ελληνική Αστυνομία. Κάθε πλαστό, παραχαραγμένο, κίβδηλο ή αμφιβόλου γνησιότητας τραπεζίο ή κέρμα ευρώ που περιέρχεται στην Τράπεζα της Ελλάδος (από συναλλασσόμενους, τράπεζες, ανταλλακτήρια κλπ) παραδίδεται, χωρίς ακύρωση με τρύπημα ή σφραγίδα ή άλλο μέσο, στις κατά τόπους Αστυνομικές Αρχές, οι οποίες με τη σειρά τους το διαβιβάζουν στο ΕΚΑ για την πιστοποίηση της πλαστότητας. Για το αποτέλεσμα της έρευνας ενημερώνεται και το αρμόδιο κατάστημα της Τράπεζας της Ελλάδος.

Με την υπ' αριθμ. 409/9-1-2002 Εγκύκλιο της Τράπεζας της Ελλάδος για την ανταλλαγή εφθαρμένων και ελλιπών τραπεζογραμμάτων ευρώ μετεφέρθησαν οι κοινές διατάξεις του Ευρωσυστήματος (Αποφάσεις της ΕΚΤ 2001/7/30-8-2001 όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2001/14/3-12-2001 και 2001/NP8/20-10-2001) στο Ελληνικό πιστωτικό σύστημα. Εφθαρμένα τραπεζία ευρώ θεωρούνται τα λερωμένα, τα μαλακά από φθορά στη δομή τους, τα σχισμένα, τα τρυπημένα, τα ελλιπή, τα επιδιορθωμένα, τα ετερογενή που αποτελούνται από τμήματα διαφορετικών τραπεζίων, τα κηλιδωμένα σε ένα σημείο, τα επιζωγραφισμένα και τα αποχρωματισμένα στα οποία ελλείπει μελάνη σε ένα τμήμα ή σε όλο το τραπεζίο όπως π.χ. τα πλυμένα. Εφθαρμένο ή ελλιπές τραπεζίο ευρώ γίνεται δεκτό για ανταλλαγή από τις εξής προϋποθέσεις: 1) η γενική του κατάσταση να είναι τέτοια που να επιτρέπει την άμεση και ασφαλή διαπίστωση της αξίας και της γνησιότητας του 2) όταν το τμήμα που προσκομίζεται είναι σαφώς μεγαλύτερο του 50% του σώματος του τραπεζίου 3) όταν προσκομίζεται τραπεζίο ευρώ ίσο με το 50% του σώματος ή μικρότερο τμήμα του ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αποδείξει ότι τα ελλείποντα τμήματα έχουν ολοσχερώς καταστραφεί 4) να είναι δυνατός ο προσδιορισμός της ταυτότητας του ενδιαφερόμενου σε περιπτώσεις αμφιβολίας ως προς το νόμιμο της κατοχής των ελλιπών τραπεζίων 5) όταν προσκομίζονται από φυσικά πρόσωπα τραπεζία ευρώ κηλιδωμένα από μελάνη, αλλοιωμένα ή εμποτισμένα με υγρό, λόγω της ενεργοποίησης αντικλεπτικών συσκευών, να υπάρχει γραπτή διευκρίνιση για το είδος της κηλίδας, της αλλοίωσης ή του εμποτισμού β) όταν ο κομιστής είναι ΠΙ, ανταλλακτήριο, εταιρία μεταφοράς χρηματικού που προσκομίζουν τραπεζία με χρωματική αλλοίωση λόγω της ενεργοποίησης αντικλεπτικών συσκευών να υπάρχει γραπτή δήλωση για την αιτία και το είδος της ακύρωσης. Στις περιπτώσεις αυτές οι ανωτέρω φορείς, που χειρίζονται μεγάλο αριθμό τραπεζίων, επιβαρύνονται με τέλος που ανέρχεται σε 10 ευρώ λεπτά ανά ελλιπές ή εφθαρμένο τραπεζίο.

Με ειδικές αποφάσεις ρυθμίσθηκαν ορισμένα θέματα της μετάβασης που δεν αφορούσαν αποκλειστικά το νόμισμα με φυσική μορφή:

- Η διπλή αναγραφή των τιμών ήταν υποχρεωτική μέχρι τις 28/2/2002 με εξαίρεση τα ταξί που έπρεπε να μετατρέψουν τα ταξίμετρα σε ευρώ μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου.
- Οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών σε ευρώ εκφράζονται μετά τη στρογγυλοποίηση σε ακέραιο μέρος και σε δύο δεκαδικά ψηφία π.χ. 1,25 ευρώ ή 2,00 ευρώ. Υπάρχουν, όμως, προϊόντα και υπηρεσίες των οποίων η ανά μονάδα τιμή κρίνεται σκόπιμο να εκφράζεται με περισσότερα από δύο δεκαδικά ψηφία εφόσον αυτή

χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς, ενώ όταν είναι καταλογιστέα και καταβλητέα θα πρέπει να στρογγυλοποιείται σε δύο δεκαδικά ψηφία. Για παράδειγμα, στα υγρά καύσιμα οι τιμές ανά λίτρο χονδρικής πώλησης έχουν τρία δεκαδικά ψηφία ενώ οι τιμές λιανικής πώλησης δύο δεκαδικά. Περισσότερα από δύο δεκαδικά έχουν οι τιμές του φυσικού αερίου, της κιλοβατώρας, των αμοιβαίων κεφαλαίων, των τηλεφωνικών χρεώσεων κ.λπ. Το τελικό, όμως, ποσό που πληρώνει ο καταναλωτής στρογγυλοποιείται στα δύο δεκαδικά ψηφία.

Οι επιταγές που έχουν εκδοθεί το 2001 και είναι πληρωτέες σε δραχμές, είναι αυτόματα πληρωτέες σε ευρώ από 1/1/2002. Οι μεταχρονολογημένες επιταγές σε δραχμές, στις οποίες αναγράφεται ημερομηνία έκδοσης από την 1/1/2001 έως και την 31/12/2003, είναι πληρωτέες σε ευρώ εφόσον έχει εξασφαλισθεί δημόσιο ή ιδιωτικό έγγραφο που θα βεβαιώνει την ύπαρξη της επιταγής πριν από την 1/1/2002. Οι συναλλαγματικές, αντίθετα, μετατρέπονται χωρίς προϋποθέσεις αυτόματα σε ευρώ.